

Asutawa Kogu

2. istungjärk. **Protokoll nr. 97 (70).**

1919. a.

Asutawa Kogu koosolek 20. detsembril
1919. a. kell 1 p. Toompea lossi
Walges saalis.

Kokku on tulnud 92 Asutawa Kogu
liiget.

Walitsuse lauas: töö- ja hoolekande-
minister **A. Palwadre**, siseminister **A.
Hellat**.

Päewakord:

1. Eesti wabariigi walitsemise ajutise
korra § 12-a — III lugemisel.

2. Wabariigi Walitsuse wastamine
Eesti sotsialistide-rewolutsionääride Asu-
tawa Kogu rühma arupärimise peale
Tallinna tööliste streigi asjus.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**,
hiljem abiesimees **J. Westholm**.

Sekretääri kohal abisekretäär **H.
Raudsepp**.

Juhataja **A. Rei**: Awan Asutawa
Kogu koosoleku.*) Esimene päewakorra-
punkt on Wabariigi Walitsuse ettepanek,
Eesti wabariigi walitsemise ajutise korra
§ 12-a III lugemisel. Komisjoni
aruandja puudumisel loeb sekretäär
seaduseelnõu ette.

1. Wabariigi wa- Sekretäär **H.
litsemise ajutise Raudsepp** (loeb):
korra § 12-a — Eesti wabariigi wa-
III lugemisel. litsemise ajutine kord.

§ 12-a. Asutawa Kogu
ja seadusandliku delegatsiooni istumiste
waheaegadel täidab rutuliku iseloomuga
jookswa seadusandluse ülesandeid Waba-
riigi Walitsus.

Selle paragrahwi põhjal Wabariigi
Walitsuse poolt väljaantud seadused ja
krediidimääramised lõpetawad oma
makswuse, kui nad kahe nädala jooksul
peale Asutawa Kogu istumiste waheaja
lõppemist Asutawale Kogule Wabariigi
Walitsuse poolt kinnitamiseks ette pole
pandud, ehk kui nad peale ettepanekut
Asutawa Kogu poolt kinnitamist ei leia.

*) Erakorralise koosoleku tõttu kiirkirjutajate
puudumisel on käesolew protokoll refereeritud
kokkuwõte.

Tä h e n d u s: Ei ole Wabariigi Walit-
sus käesolewas paragrahwis ettenähtud
tähtaja jooksul selle seaduse põhjal wäl-
jaantud seadust wõi krediidimääramist
Asutawale Kogule kinnitamiseks ette
pannud, kuulutab Asutawa Kogu juhatus
ta makswusetaks.

Juhataja **A. Rei**: (Hääleta-
takse.) Seaduseelnõu on kol-
mandal lugemisel 64 häälega 8
hääle wastu wastu wõetud.

H. Kuusner (rhw.) Teen ettepa-
neku elnõu ilma redaktsiooni komisjoni
läbi waatamata kinnitada.

J. Uluots (maal.): Selle seaduse
wastuwõtmisega kiiret ei ole. Selle li-
sanduse wastuwõtmisega antakse küll
walitsusele õigused, kuid see parandus ei
muuda seda, et seadusandlik delegatsioon
oma istumisi katkestada ja koju minna ei
saa, vähemalt selle seaduse põhjal. Selle-
pärast wõib elnõu redaktsiooni komis-
joni kätte minna.

Juhataja **A. Rei**: (Hääleta-
takse.) Nähtawa enamusega
on elnõu wastu wõetud re-
daktsiooni komisjoni and-
mata.

H. Kuusner (rhw.): Teen ettepa-
neku tunnistada, et sellel seadusel on
edasilükkamatuse iseloom.

Juhataja **A. Rei**: (Hääleta-
takse.) Ettepanek on kõigi
häältega ühe hääle wastuseis-
misel wastu wõetud.

2. Wabariigi Wa-
litsuse wastamine
sotsialistide-re-
wolutsionääride
Asutawa Kogu
rühma arupärimi-
se peale Tallinna
tööliste streigi as-
jus, läbirääkimised
ja ülemineku-wor-
meli wastuwõt-
mine.

Töö- ja hoole-
kandeminister
A. Palwadre:

Töölistetõrkumise,
streigi, ajalugu näi-
tab, et kõigerohkem
on töölistes streikinud
tööpäewa pikkuse ja
palgasuuruse pärast.
Wiimase aja tööliste-
tõrkumine Inglis-,
Saksa ja Prantsus-
maal on seotud ol-
nud palga kõrgendamise nõuetega. Aru-

saadaw, et see nii on kujunenud ka Eesti tööliste juures, kuna 8-tunnilise tööpäewa maksmapanekuga Eestis wõitlus tööpäewa pikkuse pärast kõrwaldatud on, siis on tööliste tähelpanek täiesti palgaküsimuse peale juhitud. Walitsuse seisukoht tööliste nõudmiste lahendamisel ei ole olnud eitaw. Tööliste seisukord toidu- ja tarbeainete poolest on raske, walitsus on püüdnud wastu tulla, nii palju kui wõimalik. Peab silmas pidama, seisukord ei ole raske mitte ainult töölistel, waid kõigil palgalistel ja tööliste palgaküsimust ei saa otsustada erandina, wäljawõttena üldisest olukorrast. Mai kuul pandi maksta töölistele uued palganormid, mis elukalliduse kaswamisega pea enam nõudeid ei täitnud, neid norme tõsteti uuesti 1. nowembrist s. a. Walitsusel on selge, et palgakõrgendamine weel seisukorda ei paranda. Tuleb kindlustada ülespidamise normi, tuleb wõidelda hindade tõusu wastu. Walitsus on neid teesid elukalliduse wastu wõitlemiseks otsinud. Et hindade tõusule piiri panna töötati wälja hangeldamise ja liiaku wõtmise wastu wõitlemise seadus, eelnõu läks Asutawa Kogu kätte, mille komisjonis ta praegu seisab. -Nii ei ole sellest kawatsusest weel tegelikku tulu olnud. Töölistele püüti muretseda toidu- ja tarbeaineid. Töölistele anti lisaleiba. Sedasama tehti ka wabrikantide ühisuse poolt. Katsuti muretseda jalanõusid ja riideid. Nii jagati raudteetehastes 3000 paari saapaid 100 marka paar. Kui töölistel uute palganõudmistega wälja tulid pandi maksta 1. nowembrist ühised palganormid 30—45 protsendilise maikuul maksmapandud palganormide kõrgendusega. —

Streik algas 13. now. raudteetehastes ja lagunes hiljem teistesse wabrikutesse. See oli kõige suurem streik, mis meil olnud. Tõrkusid 9 tehist 5362 töölisega, streik kestis 13. nowembrist 29. nowembrini. Mõned wabrikud seadsid nõudmised üles, teised ei seadnud, waid tõrkusid nii sama. Raudteeliidu palgatariif nõudis alammääraks 1553 m. kuus, tükitöö ära kaotamist, riiklikku warustust ja tasu streigipäewade eest. Walitsusele olid nõudmised osalt wastuwõetawad, näiteks tööliste ainetega warustamine, kuid palganõudmine nimetatud suuruses ei wastanud üldisele olukorrale ja tükitööd, mis produktsiooni tõstnud, ei wõidud ära kaotada. Walitsuse otsus palga tõstmise ja

warustuse muretsemise kohta oli töölistel teada. See aga ei rahuldanud neid. Streigi likwideerimisel tegi walitsus wahet tehaste wahel, kes riiklikkudeks otsarweteks, riigikaitseks, töötasid ja nende tehaste wahel, kes produtseerisid turu jaoks. Wägede ülemjuhataja ettepanekul tunnistati sadama- ja raudteetehased, mis riigikaitse teenistuses on, sõjalisteks asutusteks, mobilisatsiooni alla kuuluwad töölistel kutsuti rahwawäkke ja jäeti tööle rahwawäelastena. Mobilisatsioon kuulutati wälja ka teistes tehastes. Kuid see ei olnud mitte ülekohtune surwe awaldamine: mobiliseeriti ainult need töölistel, kes mobilisatsiooni alla käisid ja kes olid saanud ajapikenduse hädatarwikude tööde tegemiseks tehastes. Ei mobiliseeritud ühtegi ametiühisuse juhatusel, kes olid wabastatud teistel motiividel. Mobilisatsioon ei tulnud ka ootamata, anti aega 2 päewa uuesti töö algamiseks. Töö lõpetamisega kadus mobilisatsioonist wabastamise põhjus. Osa mobilisatsiooni alla käiwaid töölisi wabastati perekondlikkudel põhjustel, teisi haiguse pärast, üldistel alustel. Lokauti ei olnud. Streikijad töölistel eratehastes wõeti tööle tagasi, peale ühe tööliste „Dwiigatelis“ ja ühe tööliste Noblesner'i tehases. Sadama- ja raudteetehastes arreteeriti 10 töölist, keda riigikaitse asutustes streigile õhutamises süüdistati. Need töölistel said nüüd jälle lahti lastud. Mingisuguseid erakorralisi abinõusid streigi allasurumiseks ei ole tarwitatud.

Arupärimise wiimases punktis nõutakse seletust, mis mõtleb walitsus tulewikus tööliste seisukorra parandamiseks teha. Walitsus teab, et tööliste seisukord majanduslikult raske on, kuid see nähtus ei ole Eestis erand. Saksa rahwuskogus ütles rahwasaadik Wurm 27. oktoobril s. a., et sõja kestes on normeeritud ainete hinnad tõusnud wiiekordselt, tööpalgad ainult kolmekordselt. Meil on tõusnud tähtsamad toiduained 25 korda, tööpalgad 16 korda. Nii peaks meie tööliste seisukord parem olema, kui Saksamaal. Inglise tööliste palgad on 4 korda kõrgemad kui meil. Hinnad on aga 2—3 korda kallimad kui meil. Prantsusmaal on tööpalgad 3 korda kallimad kui meil, hinnad aga üksikute tarbeainete kohta üle kolme korra kallimad. Need arwud ei anna meile iseäralikku tröösti, kuid nad näitawad, et tööliste raske seisukord ei ole miski Eesti iseäraldus.

On tarwis rahwamajandust üldse tõsta, rahakursi parandada, produktsiooni tõsta, tarwilikke aineid muretseda. Kõik need üldised korraldused parandawad ka tööliste elujärge.

Mis otsekohestesse abinõudesse puutub, siis on walitsus töölistele jagamiseks tellinud Inglismaalt jalanõusid, saapaid, riideid. Sedasama on teinud ka wabrikantide ühisus. Ühisuse poolt jagati töölistele enne pühi 25.000 arsinat riiet, 4 ja pool arsinat töölistele, 48—66 margani arsin. Pärast pühi jagatakse weel 15.000 arsinat. Ka tellitud saapad tulewad pea. Nii palju kui võimalik, tuldakse siin wastu. Walitsusel on ühtlaselt kawatus toetada tööliste kooperatiivisid, nii on kawatus, raudteetööliste kooperatiividele krediiti anda poolteist miljonit. Üldse on walitsus töölistele wastu tulemas nii palju kui praegused rasked olud lubawad. Surweabinõusid ei taha walitsus tarwitada, kui ta seda siiski on sunnitud olnud tegema, siis ei ole ta seda teinud kerge südamega, waid riiklikkude huwide pärast. Selles mõttes ei saa ükski riik surweabinõudest lahti öelda.

(Koosolek otsustab walitsuse seletuse järele kohe läbirääkimisi awada.)

H. Kruus (sr.): Pind, millel streik tekkis, on juba kõigil selge; olen seda arupärimist tehes pikemalt walgustanud; selle wastu ei ole waielnud ka minister, nii ei tarwitse ma oma mõtteid korrata. Töö- ja hoolekandeminister toonitas, nagu poleks streigi allasurumiseks tarwitatud surwet, pole olnud lokauti. Ministriil wõib sisuliselt õigus olla, tagant järele, kus töölistel jälle tagasi wõeti. Kuid wormiliselt olid töölistel lahti lastud ja nad ei wõinud midagi tulewiku kohta teada. Pealegi on minu teada sadamatehases 23 töolist, kes tagasi wõtmata jäetud.

Kui kümme töolist arreteeriti, siis oli see ometi surwe. Kui nad nüüd wabaks on lastud, siis ei wabanda see weel asja, ei wabanda walitsuse tegewuse wiisi. Mina tunnen mõnda arreteeritud töolist, näiteks Wallner'it ja Mikalowitshi. Need ei ole ju kellegi töölisteliikumise lõwid, nad wõtsid enesele teatawad ülesanded seltsimeeste soowil ja wabrikuwalitsuse kindlustusel.

Walitsus ei ole senni midagi teinud tööliste seisukorra parandamiseks ja see, mis siin lubatud, ei rahulda. Wäljamaa

tööliste kohta käiwad wõrdlused lonkawad, sest ei ole wõrreldud kehakatte ja jalanõude hindu, mis hoopis teised wõrrendid annaksid. Panen üleminekuks ette järgmise wormeli:

„Walitsuse aruannet Tallinna tehaste ja wabrikute tööliste nowembrikuu streigi likwideerimise puhul ära kuulates, tunnistab Asutaw Kogu streigi mahasurumiseks tarwitatud abinõud õigustamata karmideks ja tööliste majandusliku seisukorra lahendamiseks käsitatud abinõud puudulikuiks ja läheb päewakorras edasi.“

Siseminister A. Hellat: Waidlen selle wastu, kui öeldakse, et streik kandis puht majanduslikku laadi. Muidugi mängiwad osa majanduslikud huwid, sellel pinnal on võimalik agiteerida, kuid streigi juhtidel olid poliitilised tagamõtted, see streik sihtis walitsewa korra wastu. Mulle on seda tõendanud üksikud töölistes, kellega kõnelesin. Streik pidi raudteeliikumise seisma jätma silmapilgul, kus enamlased tugewasti peale surusid. Tuletagi meelde raudteeliitu, kes samal ajal enesele harakiri tegi, enese olematuks. riigi orjadeks kuulutas. Üldse tehakse otsuseid, seatakse nõudmisi üles, kuid streigi juhid ei mõtlegi neid nõudmisi sinna, kus tarwis, ette kanda, sest juhtidele, kes poliitilisi sihte taga ajasid, oli tähtis töö seismajätmine, mitte aga streigi lahendamine ja tööliste nõudmiste täitmine. Kui siin öeldakse, et walitsus töölisti arreteerinud, kes sugugi liikumise ei olnud seotud, siis ärge tuldagu nüüd Urmi wabandama. Urm on üks kuulus punane, kes tõrkumist õhutas ja ühest koosolekust teise jooksis. Öeldakse, et ta mõistus mitte korras ei ole, kuid arsti tunnistus puudub ja walitsus pidi ometi selle järele talitama, kuidas lugu wälispidi tegude järele näis.

M. Kurs-Olesk (sd.): Walitsuse seletusest paistab wälja, et mõnigi asi mitte korras ei ole ja lahendamist nõuab. Kuid ühtlasi kuulsime, et walitsus kõik teeb, mis võimalik, et walitsusel tööliste seisukorra lahendamiseks soe poolehoid ja wastutulek on. Majandusliku raskuse põhjuseks on sõda. Ainult ühte tahaksin öelda; et walitsus kommunismi idusid sealt otsima ei hakkaks, kust neid kõige wähem leida. Panen Eesti sotsiaaldemokraatide, tööerakonna ja rahwaerakonna nimel ülemineku-wormeli ette: „Waba-

riigi Walitsuse seletust ära kuulates, läheb Asutaw Kogu päewakorras edasi.“

A. Weiderman (töer.): Sadama- ja raudteetehased on tunnistanud sõjawäelisteks asutusteks. Teoreetiliselt on see nii, tegelikult ei ole sellel wahet. Töölised on nimeliselt mobiliseeritud, kuid töötawad sealsamas edasi. Muutunud on ainult, et töölised elawad nüüd kasarmutes ja saawad kui sõjawäelased vähem palka, endise 32 marga asemel 8 marka päewas. See palga alanemine on tööliste meeoleolu kibedaks teinud ja selle tõttu on ka tööwiljakus langenud. Olen sellel arwamisel, et tööwiljakusele kasuks tuleks, kui mobiliseeritud töölised endist palka edasi saaksid. Selles mõttes panen ette wastu wõtta järgmine soowiawaldus: „Asutaw Kogu awaldab soowi Wabariigi Walitsusele neid wiimase streigi tõttu mobiliseeritud töölisi, kes tehastes ja töökodades ametisse edasi jäetud, mobiliseerimata töölistega palgasaamises ühesugustesse tingimistesse panna ja neile saamatajäänud palgawahe möödaläinud aja eest wälja maksta“.

H. Mets (sd.): Mina, kui wana raudteelane pean ütleva, et raudteelased ei ole kommunistid. Streik on tingitud asjaoludest, mis paratamata lahendamist nõudsid. Raudteelased on raskeid aegu üle elanud. Wene walitsus jättis osa palku maksmata, niisama sündis ka okupatsiooni wõimude lahkumisel. Raudteelaste ülespidamise tagawarad olid lõppenud, nad ei saanud senniste palkadega enam elada. Riigiwastased raudteelased ei ole. Streik oleks igal juhtumisel tulnud ka siis, kui Peeterburg oleks langedud, sest streigi põhjused olid puhas majanduslikud. 4—500 margaga kuus ära elada ja perekonda toita ja katta on wõimatu, raudteelastel ei jäänud muud üle kui end tunnistada riigi orjadeks. Raudtee liidul, kui ta aktiivset ülesastumist ei soowinud, ei jäänud muud teha, kui tegewust lõpetada. Tuletan meelde raudteelaste teeneid okupatsiooni wõimude lahkumisel. Raudteelased olid need, kes Saksa püssitikkude walwel koosolekuid pidasid ja ära hoidsid, et riigiwarandused wälja ei weerenud.

J. Pakk (sd.): Kinnitan härra Mets'a tõendusi, et streik majanduslik oli. Kui wili wabamüügile kuulutati teatas walitsus, et ta töölisi lisaleiwaga

enam ei warusta. Raudteeliit hakkas teid otsima, kuidas tagawarasid muretseda. Kuid raudteelased ei suutnud oma wäikese palga juures tagawarasid osta. Raudteewalitsus määras krediiti 300.000 marka wilja muretsemiseks, 50—55 marka puud. Wilja pidi saama toitlusministeeriumilt. See oli septembris. Läks kuu mööda, mindi toitlusministeeriumist järele kuulama. Seal öeldi, et jahu ei ole, kuid wõib saada teri. Oldi nõus teri jahwatama toitlusministeeriumi kasutada olewates weskites. Kui tähtaeg möödas, teatas toitlusministeerium järelepärimise peale: meil ei ole teri ega jahu. See oli waenukinda wiskamine raudteeliidule ja pani töölised raskesse seisukorda.

Siseminister ütles, et see oli poliitiline streik, ühenduses wäerinna liikumisega. Tuletan meelde, et raudteeliit oma nõudmistega esines septembris, kus wäerind kõige kaugemal oli. Öeldakse, 1553 marka kuus on kolmeliikmelise perekonna kohta palju. Kuid liit wõttis arwesse toidu- ja tarbeained, ta ei nõudnud seda palka rahas, waid oli walmis wastu wõtma aineid, mis summast pidid saama maha arwatud. Läbirääkimised wenisid kuu, kaks. 3. nowembri koosolekul esineti walitsusele kindla nõudmisega. Arreteeriti Eilman ja Urm. Liidu juht, kes sugugi sotsiaaldemokraat ei ole, wõib olla, et ta isegi maaliitlane on, aga seltsi tegelane, kes oma kohuseid täidab, läks töö- ja hoolekandeministri juurde, et wangistatud tööliste lahtilaskmiseks samme astuda. Minister ütles: ma astun samme, et Eilman ja Urm wabaks saawad, aga kui midagi juhtub, siis arreteerin nad uuesti ja teid ühes nendega. On selge, et niisuguse ähwarduse peale liidul, kui ta üldse midagi weel teha tahtis, igasugune wabadus puudus ja ta oma tegewuse pidi lõpetama. Liidu esimees arreteeriti, kuid lasti hiljem jälle wabaks. Oli liidu otsus tegewust lõpetada rumal, nagu siin tõendati. Igatahes tehti see otsus raske südamega. Tagajärjed on näha. Oludes, milles raudteelased töötawad, ei saa raudtee korralikult töötada. Madalad palgad edendawad raudteel ainult „tagantlukkamise“ altkäemaksu.

A. Tulp (sd.): Kui öeldakse, et walitsuse kawatsused töölistele teada ei olnud, siis ei wasta see tõelolele. Töölised teadsid, et walitsus uute palganormide wäljatöötamisel on, kuid panid

siiski streigi toime. On peetud ühiseid koosolekuid töölisteesitajatega. Uus palgakõrgenduse projekt oli walitsusel augusti lõpul valmis. See projekt rahuldab töölisi, kuid samal ajal oli päewakorral tööliste kongress, juhtidel olid teised sihid, kui tööliste majandusliku seisukorra lahendamine, töölisteesitajad ei wõtnud poliitilistel põhjustel läbirääkimistest osa. Projekt läks ministeeriumidewahelisesse komisjoni, kuhu ka töölisteesitajad ilmusid, kuid mitte keskühisuse, waid üksikute asutuste poolt. Neist koosolekutest wõttis raudteeliit osa 13., 14., 15. ja 17. oktoobril, kuid siis jääb liit ära, teadmata põhjustel. Ühel koosolekul kuulen töolistelt era wiisil, et liit on lahkunud sellepärast, et koosolekutel, millest töölisteesitajad osa wõtnud, mitte palgatariifi ei ole arutatud, waid määrust ilma aktsiisita tubaka üle. Nagu näete, on siin keilegi huwides olnud töölistele seisukorda hoopis walesti walgustada. Niisama on lugu ka rhs. Pakk'i sõnadega, et töö- ja hoolekandeminister olewat ähwardanud liidu esimeest wangistada. Olin juures, kui minister liidu esimehega kõneles ja wõin tõendada, et Pakk'i ütetus wale teateid sisaldab. Kinnitan, et raudteeliidu juhatus streigi heaks kihutustööd tegi. Kuid üldisel hääletamisel jäi liidu juhatus, kes streiki nõudis, vähemusesse ja tal ei jäänud muud teha, kui lahkuda.

J. Pakk (sd.): Kinnitan weel kord, et töö- ja hoolekandeminister liidu esimeest arreteerida ähwardas.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: Akl. Pakk on siin juba kahel korral tõendanud, nagu oleksin mina raudteeliidu esimeest ja töölisi ähwardanud arreteerida. Kinnitan, et need ütelsed mitte tõele ei wasta. Esiteks ei käi see mitte töö- ja hoolekandeministri wõimupiiri kedagi arreteerida. Ma mäletan väga hästi, mis ma raudteeliidu esimehele ütlesin. Ma teatasin, et kui liit ähwardab „tegewuse wabadusega“ walitsust, siis ka walitsus enesele „tegewuse wabaduse“ jätab.

J. Piiskar (sr.): Siseminister ütles, streik olnud sellepärast poliitiline, et ta makswa korra wastu käinud. Ma küsin, kas on üldse kunagi streiki olnud, mis mitte makswat korda ei tahaks muuta: kõik streigid käiwad makswa korra wastu. Tegelikult on siis siseminister

seisukohal, et iga streik, kui sarnane, on juba poliitiline ja sellepärast ei wõi mingisugust streigiwabadust olla.

Meid huwitas arupärimises kõigerohkem see, mis mõtleb walitsus tulewikus tööliste seisukorra parandamiseks teha. Meile anti streigiliikumise ajalugu, kõigetähtsamast mindi aga üldiste fraasidega mööda. Paljaste sõnade, paljaste lubadustega ei saa midagi parandada. Sellepärast tuleb walitsuse seletust puudulikuks lugeda. Toetan seltsimees Kruus'i poolt esitatud ülemineku-wormelit.

(Koosolekut hakkab juhatama abiesimees **J. Westholm**.)

Lõpuks tahan tähelepanu juhtida ühe wastolu peale, mis siin ilmsiks on tulnud. Ministri kõne järele esineti siin leplikul wormeliga, mis walitsuse tegewuse õigeks mõistab. Algasid aga läbirääkimised, siis astusid mitmest rühmast kõnelejad üles ja awaldasid mõtteid, mis sugugi ettepandud wormeliga kokku ei käi. Kõik see näitab, et asi nii ei ole ja nii olema ei pea, nagu teda wormelikult tunnistatakse.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: Kordab weel neid kawatsusi, mis walitsus tööliste seisukorra parandamiseks juba teinud ja weel teha mõtleb (riiete ja saabaste jagamine) ja leiab, et siin mitte fraasid üksi, waid ka teod on.

H. Kikson (sd.): Kannab sotsiaal-demokraatide Asutawa Kogu rühma nimel uue parandatud ülemineku-wormeli ette: „Wabariigi Walitsuse seletust ära kuulates awaldab Asutaw Kogu kindlat lootust, et Wabariigi Walitsus kogu oma tähelepanu pööraks abinõudele tööliste majandusliku ja õigusliku seisukorra tõstmiseks ja parandamiseks, eestkätt silmas pidades tööliste warustamist hädaliste mate tarbe- ja toiduainetega ja läheb päewakorras edasi“.

L. Johanson (sd.): Protesteerib, et akl. Kikson resolutsiooni kogu fraktsiooni nimel ette kannab, kuigi see resolutsioon otstarbekohane on ja kõneleja selle resolutsiooni poolt hääletada lubab.

Juhataja **J. Westholm**: Loeb kõik sissetulnud ettepanekud ette: „Walitsuse aruannet Tallinna tehaste ja wabrikute tööliste nowembrikuu streigi lik-

wideerimise puhul ära kuulates, tunnistab Asutaw Kogu streigi mahasurumiseks tarvitatud abinõud õigustamata karmideks ja tööliste majandusliku seisukorra lahendamiseks käsitatud abinõud puudulikuiks ja läheb päewakorras edasi“.

„Wabariigi Walitsuse seletust ära kuulates awaldab Asutaw Kogu kindlat lootust, et Wabariigi Walitsus kogu oma tähelepanu pööraks abinõudele tööliste majandusliku ja õigusliku seisukorra tõstmiseks ja parandamiseks, eestkätt silmas pidades tööliste warustamist hädalisemate tarbe- ja toiduainetega ja läheb päewakorras edasi“.

„Wabariigi Walitsuse seletust ära kuulates läheb Asutaw Kogu päewakorras edasi“.

„Asutaw Kogu awaldab soowi Wabariigi Walitsusele neid wiimase streigi tõttu mobiliseeritud töölisi, kes riigi tehastes ja töökodades ametisse edasi jäetud, mobiliseerimata töölistega palgasaamises ühesugustesse tingimistesse panna ja neile saamatajäänud palgawahe möödaläinud aja eest wälja maksta“.

Paneb akl-te H. Kruus'i, H. Kikson'i ja M. Kurs-Olesk'i ülemineku-wormelid paralleel-hääletamisele.

Akl. Kruus'i ettepanek saab 5 häält poolt.

Akl. Kikson'i ettepanek saab 35 häält poolt.

Akl. Kurs-Olesk'i ettepanek saab 26 häält poolt.

Ükski ettepanek ei ole tarwilikku enamust saanud.

Teistkordsel hääletamisel saab:

Akl. Kikson'i ettepanek 35 häält poolt, 24 häält wastu.

Akl. Kurs-Olesk'i ettepanek 25 häält poolt, 33 häält wastu.

Akl. Kruus'i ettepanek 5 häält poolt.

Sellega on akl. Kikson'i ettepanek wastu wõetud.

Akl. Weiderman'i ettepanek: „Asutaw Kogu awaldab soowi Wabariigi Walitsusele neid wiimase streigi tõttu mobiliseeritud töölisi, kes riigi tehastes ja töökodades ametisse edasi jäetud, mobiliseerimata töölistega palgasaamises ühesugustesse tingimistesse panna ja neile saamatajäänud palgawahe möödaläinud aja eest wälja maksta“ lükatakse hääletamisel tagasi.

3. Asutawa Kogu ja seadusandliku delegatsiooni koosolekutele waheaja määramise küsimus.

Koosolek otsustab Asutawa Kogu ja seadusandliku delegatsiooni koosolekutele waheag määrata 20. jaanuarini 1920. a.

Koosolek lõpeb kell 4.30 min. p. l.

Algkirjale alla kirjutanud:

Asutawa Kogu esimees **A. Rei.**

Abiesimees **J. Westholm.**

Abisekretäär **H. Raudsepp.**